

ערעורים אזרחיים מס' 79/69, 86/69

פרנקישה פלצאיןדוסטרי מרקלה ושות', ר"ח 2 אח'
(FRANKISCHE PELZINDUSTRIE MARKLE & Co.)

נגד אורל רבינוביץ, ר"ח 3 אח'
וערענור שכנגד

אורל רבינוביץ, ר"ח 3 אח' נגד פרנקישה פלצאיןדוסטרי ושות' ר"ח 2 אח'

בבית-המשפט העליון בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
[25.5.69]

לפני מ"מ הנשיא (זילברג), והשופטים כהן, מני

תקנות סדר הדין האזרחי, תשכ"ג-1963 [קה"ת 1477, ע' 1869],
תקנות 29, 19, 484, 29 (ב), 29 (א) — תקנות הפרוצדורה האזרחית,
1938 [תוס"ב 755, ע' 95], תקנה 65.

המערערים, שלושה מתוך ארבעים ושלושה סוחרים ותאגידים גרמניים, הגישו לבית-המשפט
המחוזי בקשה, עליה תקנה 29 לתקנות סדר הדין האזרחי, להרשות להם לייצג בתובענה את
ארבעים ושלושה המעוניינים.

בית-המשפט העליון פסק —

א. (1) שלוש דרכים פתוחות לפי התקנות למעוניינים להצטרף לתובענה
שהוגשה:

א. להצטרף לתובענה כתובעים נוספים לפי תקנה 19;

ב. להגיש תובענות נפרדות ולבקש לאחר-מכן איחודן עם התובענה שהוגשה
לפי תקנה 484;

ג. תביעה ייצוגית לפי תקנה 29.

(2) בתביעה ייצוגית לפי תקנה 29 אין צורך לצרף את יתר המעוניינים כתוב-
עים בתובענה וממילא אין אותם המעוניינים חייבים בתשלום אגרות המשפט.

(3) ייצוג במסגרת תקנה 29 משמעו הוא שהסעד שיינתן כתובענה שהוגשה
יפעל באורח אוטומטי גם לטובת המיוצגים.

ב. (1) כשהסעד המגיע לכל אחד מן המעוניינים שונה, וכשהצילה לתביעת סעד
זה אינה, למשל, תרמית אחת שהפילה קרבנות רבים, אלא עיסקה מיוחדת ומסיימת
שנעשתה עם תובע פלוני בלבד, אין מקום להרשות תביעה ייצוגית.

(2) אין מרשים תביעה ייצוגית לגבי תביעות פיצויים המגיעים לתובעים
שונים, אפילו תובעים כולם בשל הפרת אותו חוזה או בשל נזק שנגרם על-ידי אותה
העוולה.

(3) תביעה ייצוגית בה תובעים צורמיעה הפועל, מטבע בריחה, לטובת כל
הניזוקים במידה שווה, הינה תביעה כשרה.

(4) המעוניינים בתובענה אחת, האמורים בתקנה 29, הם בעלי הענין הוזה
באותה התובענה ואין להרחיב יריעת התקנה לאמור שענינם של המעוניינים השונים
יכול ויהא שונה אצל כל אחד מהם.

(5) המונח „המעוניינים” שבתקנה 29 אינו, למעשה, אלא תרגום עברי של המונח „בני-אדם בעלי ענין זהה” שבתקנות בלשון האנגלית.

פסקי-דין אנגליים שאוזכרו :

- א [1] *Markt & Co., Limited v. Knight Steamship Company, Limited. Sale & Frazer v. Knight Steamship Company, Limited*; (1910), 2 K.B. 1021, C.A.
- [2] *Wing v. Burn*; (1928), 44 T.L.R. 258.
- ב [3] *(Lord) Churchill v. Whetnall. Aberconway (Lord) v. Whetnall*: (1918), 87 L.J. Ch. 524; 119 L.T. 34.
- [4] *Medcalf and an. v. R. Strawbridge, Ltd.*: (1937), 2 All E.R. 393, 396; (1937), 2 K.B. 102; 106 L.J.K.B. 630; 157 L.T. 137; 53 T.L.R. 638; 81 Sol. Jo. 438.
- ג [5] *Bedford (Duke of) v. Ellis*: (1901), A.C. 1, 7; 70 L.J. Ch. 102; 83 L.T. 686; 17 T.L.R. 139, H.L.
- [6] *Smith v. Cardiff Corporation*: (1953), 2 All E.R. 1373, 1374; (1953), 3 W.L.R. 994; 118 J.P. 33; 97 Sol. Jo. 831; 52 L.G.R. 1; (1954), 1 Q.B. 210, C.A.
- ד [7] *Walker v. Sur & ors.*; (1913-1914), 109 L.T. 888.
- [8] *Jones v. Garcia del Rio*; (1823),
צוטט ב" 178 *The Supreme Court Practice, 1967*, p.

הערות:

- ה 1. (א) לתקנה 29 לתקנות סדר הדין האזרחי, תשכ"ג/1963, עיין ע"א 535/67 — יחזקאל אברמוב, ואח' נגד מיכאל זלוטניק, ואח' ; פד"י, כרך כב (1), ע' 379 והערות שם.
- (ב) לתביעה ייצוגית, עיין גם
Ormrod & an. v. Crosville Motor Services, Ltd. & an.; (1953), 1 All E.R. 711.
- ו ערעור ברשות על החלטת בית-המשפט המחוזי, תל אביב יפו (י' ל"ט, נשיא תורן), מיום 20.1.69, ב"המ' 273/69 (תי"א 985/68), לפיה הורשו המערערים לייצג את כל המעוניינים בתובענה שהגישו נגד המשיבים, בתנאי שיגישו כתב תביעה מתוקן וישלמו אגרה נוספת. הערעור נדחה; הערעור שכנגד בוטל.
- ז ג' עמיר — בשם המערערים (המשיבים בערעור שכנגד);
מ' לינדרמן וי' גרוס — בשם המשיבים מס' 1, מס' 2 (ל' גינגולד), מס' 3 (ד' מאי);
א' הכט — בשם המשיב מס' 4 (מ' אהרונוביץ) (המערערים בערעור שכנגד)

פסק-דין

השופט כהן: המערערים הם שלושה מתוך ארבעים-ושלושה סוחרים ותאגידים גרמניים אשר כולם נושיו הם של אחד משה רבינוביץ, שהיה הנתבע הראשון בתובענה זו, ושנגדו כבר ניתן פסק-דין — והוא אינו עוד צד להליכים הנוכחיים. בכתב תביעתם טוענים המערערים שגם יתר הנתבעים, הם המשיבים לפנינו, חבים להם, אם בתורת שותפים של הנתבע הראשון שהוא ואם מכוח עולותיהם שלהם עצמם — ועל חבותם זו, שהמשיבים מכחישים אותה, נטושה עתה המערכה בין בעלי-הדין.

2. בטרם הגיעה התובענה לידי בירור, הגישו המערערים בקשתם לבית-המשפט המחוזי „להרשות להם לייצג בתובענה זו... את ארבעים-ושלושה המעוניינים“ כולם. בקשה זו הוגשה על-פי תקנה 29 לתקנות סדר הדין האזרחי, תשכ"ג-1963, הקובעת שאם „היה מספר המעוניינים בתובענה אחת גדול, יכולים מקצתם... לייצג באותה תובענה את כל המעוניינים“.

הנשיא התורן המלומד החליט בבקשה זו וזו לשונו:

„אין לי ספק שרצוי שהתביעה תישמע בקשר עם כל המעוניינים, אולם במה דברים אמורים כאשר תוגש תביעה מתוקנת, והסעד אשר יידרש על-ידי התובעים יכול גם סעד הקשור עם כל הנושים שיהיו מיוצגים על-ידי המבקשים ותשולם האגרה בהתאם לכך. על-כן אני מחליט להרשות לייצג בתנאי שתוגש תביעה מתוקנת תוך 30 יום ותשולם האגרה כהלכה.“

הוסיף הנשיא התורן המלומד ונתן רשות לערער על החלטתו לבית-משפט זה. עירערו המערערים על אשר לא הרשה להם הנשיא התורן לייצג את כל המעוניינים ככתוב בתקנה, אלא התנה תנאי שאינו כתוב בתקנה; ועירערו המשיבים על אשר לא דחה הנשיא התורן את בקשת המערערים מכל וכל. במהלך שמיעת הערעור ביטלו המשיבים את ערעורם, באשר הבינו ממה שיצא מפיו השופטים שאמנם היה בהחלטתו של הנשיא התורן המלומד, למעשה, משום דחיית בקשתם של המערערים; ואת ערעור המערערים על דחיית בקשתם דחינו על אתר.

והרי נימוקינו לדחיית הערעור.

3. שלוש דרכים פתוחות לפי התקנות לארבעים „המעוניינים“ להצטרף לתובענה שהוגשה בידי המערערים: הדרך הראשונה, לפי תקנה 19, היא להצטרף לתובענה כתובעים נוספים, כאשר עילת תביעתם וזכות סעדם נובעות מאותה הסדרה האחת של מעשים או עיסקאות המתוארות (תיאור מוזעזע) בפרשת-תביעתם של המערערים; הדרך השנייה, לפי תקנה 484, היא להגיש תובענות נפרדות ולבקש לאחרא-מכן את איחודן של כל התובענות עם התובענה של המערערים, באשר אותן שאלות, או שאלות דומות, של משפט ושל עובדה כרוכות בכולן; והדרך השלישית היא התביעה הייצוגית לפי תקנה 29. הצד השווה

השאפט כהן

בכל שלושת הדרכים הללו הוא שהתביעות של כל התובעים כולם יבואו לידי בירור והכרעה שיפוטית בבת אחת ובצוותא חדא; ולא הרי זה כהרי אלה, שבתביעה ייצוגית לפי תקנה 29 אין צורך לצרף את יתר "המעוניינים" כתובעים בתובענה, וממילא אין אותם "המעוניינים" חייבים בתשלום אגרות המשפט, ואילו בצירופם לפי תקנה 19 ובאיחוד התובעות לפי תקנה 484 מתייצבים כל "המעוניינים" כתובעים ממש ואין הם נשמעים בתורת שכאלה כל עוד לא שילמו את האגרות (או הופטרו מן התשלום כדין).

א

תנאי לתביעה ייצוגית לפי תקנה 29, המטיל על "המעוניינים" ליהפך תובעים תחילה ולשלם את אגרות המשפט, מעשה שעטנו וכלאיים הוא המרוקן את "הייצוג" מכל תוכן: תובע שהגיש תובענתו ושילם אגרות המשפט, אינו זקוק עוד לייצוג לפי תקנה 29, ואם ברצונו להצטרף ולהתחבר עם תובעים אחרים, פתוחות לפניו שתי הדרכים האחרות שאמרנו.

ב

והא ראייה שלפי תקנה 29 (ב), יכולים "מעוניינים" המיוצגים בתובענה פלוגית לומר, אין אנחנו רוצים רק בייצוג שכוה, אלא רוצים אנו לייצג את עצמנו ולהתייצב כבעלי-דין ממש — ואז רשאי בית-המשפט לעשותם בעלי-דין. עד שלא ירשה להם בית-המשפט להיעשות בעלי-דין, אין הם בגדר "תובעים" כלל, הם לא הגישו תובענה, ולא שילמו אגרות משפט. ייצוגם על-ידי התובעים האחרים, במסגרת תקנה 29, אין פירושו ומשמעו אלא זה, שהסעד שיינתן לתובעים ההם בתובענתם, פועל באורח אוטומטי גם לטובתם, מביא באורח אוטומטי גם את זכותם של המיוצגים, שהיא זהה עם זכות התובעים, על סיפוקה — ואת המעוות שסבלו המיוצגים, שהוא זהה עם המעוות שסבלו התובעים, על תיקונו. ואולם מיוצגים שנדרשו להגיש תביעותיהם הנפרדות (ולו גם בצורת תיקון התביעה של התובעים המקוריים) ולשלם את האגרה על תביעותיהם, חדלו מהיות "מעוניינים" כמשמעות מונח זה בתקנה 29.

ג

ד

נמצא שהרשאת המערערים לייצג את "המעוניינים" האחרים בתביעה ייצוגית, והדרייה שה שכל "המעוניינים" הללו ייהפכו תחילה תובעים ושילמו אגרות המשפט, הרי הן בבחינת תרתי דסתרי, ואין הן יכולות לדור בכפיפה אחת.

ה

4. עד כאן צדקו המערערים בטענתם שהחלטתו של הנשיא התורן המלומד אינה יכולה לעמוד כמות שהיא. מכאן ואילך צודקים המשיבים בטענתם שדין בקשתם של המערערים היה להידחות, באשר ארבעים הנושים המדוברים בהם אינם "מעוניינים" כמשמעות מונח זה בתקנה 29, אפילו מתקבלות כל טענות המערערים לגבי ענינם בתובענה.

ו

הטענה היא שבסדרת עיסקאות שנעשו כולן במתכונת אחת, קיבלו המשיבים מאת המערערים וכל יתר הנושים סחורות במרמה ולא שילמו תמורתם. כל אחד מן המערערים והנושים ההם זכאי, לטענתו, לפסק-דין נגד המשיבים על סכום מחירה או ערכה של אותה הסחורה אשר נתקבלה ממנו; ופשיטא שהסכומים האלה שונים הם לגבי כל נושה ונושה

ז

צ"א 79/69, 86 פרנקישה פלצאינדוסטרי מרקלה ושות' נגד א' רבינוביץ, וערעור שכנגד

השופט כהן

— הכל לפי טיבה וכמותה של הסחורה שהוצאה מידיה. פסקידין שיינתן לתשלום סכום פלוני לטובת ראובן, לא יועיל לשמעון במאומה: הלא זקוק לפסקידין אחר, לתשלום סכום פלמוני המגיע לו. ייתכן והמצב היה שונה אילו לא תבעו המערערים את סכומי הכסף המגיעים להם; אילו תבעו, למשל, פסק הצהרתי שסדרת העסקאות כולה נעשתה תוך כדי תרמית, כי אז ייתכן והיה מקום להרשות להם לתבוע בתביעה ייצוגית — שלגבי סעד הצהרתי שכזה ענינם של כל "המעוניינים" שווה הוא וזהה. מה שאין כן כשהסעד המגיע לכל אחד מן "המעוניינים" אינו זהה אלא שונה, וכשהעילה לתביעת סעד זה אינה תרמית אחת שהפילה קרבנות רבים, אלא עיסקה מיוחדת ומסויימת שנעשתה עם תובע פלוני בלבד.

הלכה פסוקה היא שאין מרשים תביעה ייצוגית לגבי תביעות פיצויים המגיעים לתובעים שונים, אפילו תובעים כולם בשל הפרת אותו התונה: *Markt & Co. v. Knight Steamship Co.*; (1910), (1) ולא לגבי תביעות פיצויים המגיעים לתובעים שונים, אפילו תובעים כולם בשל נזק שנגרם להם על-ידי אותה העוולה: (2) *Wing v. Burn*; (1928), (3) *Churchill v. Whetnall*; (1918), אילו לא תבעו פיצויים (על נזקים אשר הם, מטבע הדברים, שונים במידתם, מתובע לתובע), אלא תבעו, למשל, צרמניעה, אשר הוא מטבע ברייתו, פועל לטובת כל הגוזקים כולם במידה שווה, כי אז תהא התביעה הייצוגית כשרה (*Medcalf v. Strawbridge*; (1937), (4)).

טענת המערערים, כאילו שונה תקנה 29 דגן מן התקנה האנגלית (צו 15, תקנה 12) ומן התקנה הארצישראלית (תקנה 65 לתקנות הפרוצידורה האזרחית, 1938), בכך שלפי שתי אלה דרוש "ענין זהה" (the same interest) גם של התובעים וגם של "המעוניינים", בו בזמן שבתקנה 29 אין עוד זכר לענין זהה שכזה — אין בה ממש. "המעוניינים בתובענה אחת", האמורים בתקנה 29, הם המה בעלי הענין הוזה באותה התובענה; ואין להרחיב את יריעת התקנה לאמור, שענינם של המעוניינים השונים יכול ויהא שונה אצל כל אחד מהם. המונח "המעוניינים" שבתקנה 29 אינו, למעשה, אלא תרגום עברי (או נסיון של תרגום עברי) של המונח "בני-אדם בעלי ענין זהה" שבתקנות בלשון האנגלית.

5. התוצאה היא שיש לדחות את בקשת המערערים לפי תקנה 29.

מאחר ובהתנאתו שכל "המעוניינים" ישלמו תחילה אגרות המשפט, ושתביעת המערערים תתוקן על-ידי צירופם כתובעים, דחת הנשיא התורן המלומד למעשה את בקשת המערערים לפי תקנה 29, יידחה גם ערעור זה.

ואולם מאחר וצדקו המערערים בערעורם על החלטת בית-המשפט המחוזי, במידה זוו התימרה ליתן להם סעד לפי תקנה 29, לא עשינו צו להוצאות בערעור זה.

השופט מנ"י: אני מסכים.

מ"מ הנשיא (זילברג)

מ"מ הנשיא (זילברג): אודה ולא איבוש, כי אהדתי נתונה היתה מלכתחילה למערערים (ב"ע"א 79/69), מוכרי הפרוות. לבי לבי עליהם, כי נגרם להם, אם כנים דבריהם, עוול משווע: ירדו יורדים מישראל לגרמניה, רשמו פירמות מסחריות, הזמינו בהקפה פרוות בשווי של מיליוני מרקים, ולאחר-מכן מכרו בחשאי את הפרוות, הוציאו כספם מן הבנקים, ויברחו חזרה לישראל. המערערים הם רק חלק קטן ממוכרי הפרוות, ישנם עוד כ-40 נושים שרומו כמותם, ואם יצטרכו להצטרף כתובעים נוספים על-פי תקנה 19, ייצאו וידם על ראשם, כי אגרת התביעות בלבד תעלה בהרבה על השלל שאפשר עוד להציל באמצעות התביעה.

מן הראוי היה איפוא שלא לנעול דלת בפני המערערים ולאפשר להם להגיש תביעה ייצוגית, אך דא עקא, שהסעד האמור בתקנה 29 אינו הולם את מעשי הרמאות המרובים שנעשו, לפי הנטען, במקרה שלפנינו, כי לא לכך נוצר הסעד המדובר, כפי שיתבאר להלן.

2. נוסחה של תקנה 29 (א) הוא:

ג. "א. היה מספר המעוניינים בתובענה אחת גדול, יכולים מקצתם — לבקשת תובע אם הם תובעים, או לבקשת תובע או נתבע אם הם נתבעים, וברשות בית-המשפט — לייצג באותה תובענה את כל המעוניינים."

ד. נוסחה של התקנה האנגלית המתאימה הוא:

"Where numerous persons have the same interest in any proceedings the proceedings may be begun and continued by or representing all or as representing all except one or more of them".

ה. (צו 15, תקנה 12, של תקנות בית-המשפט הגבוה, שבאה במקום צו 16, תקנה 9 הקודמת).

ו. 3. לכשנתבונן לשתי התקנות הנ"ל נראה מיד, כי קיים שוני-נוסח ביניהן: בתקנה שלנו נאמר: "אנשים המעוניינים בתובענה אחת"; בתקנה האנגלית נאמר: numerous persons having the same interest in the proceedings האין זה תומך בטענת בא-כוח המערערים, כי כאן בארץ אפשר לנהל משפט באורה ייצוגי כאשר התובעים המרובים אך מעוניינים — מעוניינים סתם, אבל לא באותו ענין ממש — בנושא התביעה, נמצא כי המקרה שלפנינו מצוי בתוך ד' אמותיה של התקנה הנ"ל?

ז. 4. לי נראה, כי אין השוני שהזכרנו מחייב את המסקנה שהגיע אליה בא-כוח המערערים; השוני מחייב רק דבר אחד והוא, כי כאן בארץ לא יידרש שכל המיוצגים יהיו שייכים ל"כת" אחת, כפי שנדרש הדבר באנגליה לפי פסקי-הדין שניתנו במשפטי:

ע"א 79/69, 86 פרנקישה פלצאידוסטרי מרקלה ושות' נגד א' רבינוביץ, וערעור שכנגד

מ"מ הנשיא (וילברג)

Bedford (Duke of) v. Ellis ; (1901), A.C. 1, 7, (5) ;
Medcalf v. Strawbridge ; (1937), 2 All E.R. 393, 396, B-C, (4) ;
Smith v. Cardiff Corporation ; (1953), 2 All E.R. 1373, 1374, (6) ;
Walker v. Sur ; (1914), (7).

השייכות ל"כת" אחת, פירושה הוא: השתייכות לקבוצה (ולאו דוקא מאורגנת) של אנשים שונים בעלי אינטרס אחד, גשמי או רוחני, שהם מעוניינים להגן עליו בצורתו, והיא היא התנאי המרומז במלים having the same interest המצויות בתקנה האנגלית, וחכרות בתקנה הישראלית. אבל התנאי האחר: כי הסעד המבוקש מבית-המשפט יהיה סעד הפועל הוא גופו, והוא בלבד, לטובת כל המיוצגים, חייב להתמלא גם לפי התקנה הישראלית, שהרי נאמר שם, כי הם, מספר גדול של האנשים, מעוניינים בתובענה אחת, ותנאי זה לא נתמלא במקרה שלפנינו, הואיל וכל אחד מן הפרוונים המרומים רומה בסכום אחר, וודאי גם בתנאים לא-בדיוק-שווים אחרים, כך שהסעד הניתן למרומה אחד לא יוכל להתגשם ככתבו וכלשונו גם כלפי המרומה האחר. שאם לא נאמר כן, אלא נעמיד את הכל לא על זוהת התובענה, אלא על זוהת העילה, נגיע קמעא קמעא אל המסקנה הקיצונית, האבסורדית, שאם נוכל אחד מרמה כחודא מחתא נשים מרובות על-ידי פרסום מודעת-נישואין בעתון, תוכל אחת הנשים לנהל באורה ייצוגי את משפטי הפרת-הבטחת-הנישואין של כל הכלות המרומות (ארגומנטאציה כזאת, באמצעות משל דומה, תמצא בפסק-דין אנגלי משנת 1823, Jones v. Garcia del Rio, (8), שהובא בספר The Supreme Court Practice, 1967, vol. 1, p. 178.

מנימוקים אלה הצטרפתי לדעה, כי יש לדחות את ערעור המערערים בתיק ע"א 79/69.

נימוקים אלה ניתנו היום, ח' בסיון תשכ"ט (25.5.1969).